

ИЗЛОЖБИ В ЦЕНТРАЛНАТА СГРАДА НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

Лидия Чолпанова, E-mail: refer1@cl.bas.bg

Батак, Априлското въстание и Освободителната война

Изложбата се организира от Научния архив на БАН и е посветена на 135-годишнината от Освобождението на България. Историческият музей на град Батак представя своя фотодокументална изложба, посветена на 135-годишнината от Руско-турската освободителна война и възстановяването на българската държавност.

В поредицата от събития, определящи съдбата на българския народ, Априлското въстание и Руско-турската освободителна война 1877-1878 г. заемат особено важно място. На 12 (24) април 1877 г. руският император Александър II подписва в Кишинев Манифест за обявяване на война на Османската империя. Експозицията е посветена на тази страница от най-новата история на България. Представени са уникални документи, които проследяват засиления политически и обществен интерес в Европа и Русия към съдбата на християнските народи в Империята, отделни епизоди от хода на военните действия, мирните преговори, както и участието на членове на Българското книжовно дружество (БКД) в Освободителната война.

За извършените кръвопролития и жестокости над българското население свидетелстват много документи от фондовете на Научния архив. Особено трогателни са две изложения на граждани от Пловдивско до император Александър II и княз Ал. Горчаков с отчаян зов за помощ. За жертвите по време на Априлското въстание говорят и писмата на Марин Дринов до Тодор Пеев, който предвижда “броят на злочестите ни съотечественици да надмине милион”. Един от първите, информирали Европа за страшните събития по нашите земи, е Иван Евстр. Гешов, дългогодишен председател на БКД и БАН. В писмо до Марко Балабанов той настоява да се публикуват факти за окаяното положение на българите след въстанието и дава информация за дейността на чуждестранните журналисти и наблюдатели.

Желанието на българската емиграция в Румъния да се включи активно в предстоящите бойни действия е илюстрирано с Възванието на Българския централен комитет за подкрепа на руската армия. Настроенията сред българското общество и обстановката в навечерието на войната се проследяват в представените детайли от спомените на митрополит Климент (Васил Друмев) и в част от писмата на Евлоги Георгиев до Найден Геров. Съхранените документи на Българското човеколюбиво настоятелство дават информация за закупуването на дрехи, храни, лекарства, както и за събирането на парични помощи за Българското опълчение. Подготовката за преминаването на р. Дунав от руските войски е описана в писмо на А. Савич до Кръстю Мирски, както и в запазената семейна преписка на Шишманови. Сведения за освобождаването на Свищов и назначаването на първия български губернатор се намират в писмата, съхранени във фондовете на Н. Геров и М. Балабанов.

Акцентът е поставен върху документи, които свидетелстват за участието на членове на БКД в събитията. Председателят Марин Дринов е командирован специално от Харковския университет на разположение на канцеларията на княз В. А. Черкасски, ръководител на Временното руско управление.

Отделни членове на Дружеството като Петко Р. Славейков, Атанас Шопов, Атанас Илиев и др. действат като преводачи и разузнавачи към командването на руската армия, за което след Освобождението получават специални награди. Запазени са свидетелствата на Николай П. Палаузов от V-ти армейски корпус, подписано от генерал Радецки, на Атанас Илиев и Кръстю Мирски за патриотичната им служба. Изложени са и документи за назначаването на М. Дринов, Н. Геров, М. Балабанов и др. като губернатори и вицегубернатори на различни български градове по време и непосредствено след войната.

За хода на Освободителната война дават сведения писмата на Ат. Илиев, М. Балабанов, Евл. Георгиев, П. Р. Славейков, Д. Моллов и др. членове на БКД. Изложен е портретът на император Александър II, дело на известния фотограф С. Л. Левицки. Експонирано е благодарственото писмо на видни българи от Одринската епархия до граф Н. П. Игнатиев. Естествен завършек на изложбата са материалите, посветени на Сан Стефано и Берлин и картите на България според тези договори.